

Vannskikjøring på Mjær

Konsekvenser for fuglelivet

En oppfølging til undersøkelsen fra 1995

Trond Aspelund
Norsk Ornitologisk Forening
avdeling Oslo og Akershus

Sluttrapport 15.10.2000

FORORD

Etter ønske fra Enebakk kommune har undertegnede på oppdrag fra Norsk Ornitologisk Forening avd Oslo og Akershus gjennomført en undersøkelse av fuglelivet ved innsjøen Mjær i Ytre Enebakk.

Undersøkelsen er en oppfølging av Svein Dales rapport om vannskikjøringens konsekvenser for fuglelivet i innsjøen (1995), og har som formål å se om det har skjedd forandringer i fuglelivet iløpet av disse årene. Videre å se hvilke følger de avbøtende tiltak har hatt for fuglelivet.

Trond Aspelund
Enebakk
Oktober 2000

INNHOLD

	Side
Forord.....	1
Metodikk.....	3
Sammendrag.....	4
Status/artsgjennomgang.....	5
Konklusjon.....	11

METODIKK

Området er besøkt ni ganger iløpet av undersøkelsen. Syv av besøkene har funnet sted på ettermiddagen, til samme tid ved hvert av besøkene. De to øvrige besøkene er gjort tidlig morgen for om mulig å fange opp eventuelle andre arter eller konsentrasjoner av fugl på denne tiden av døgnet.

Ved hvert besøk har jeg først oppholdt meg en time i nordenden av innsjøen, for deretter å tilbringe neste time i de midtre deler av vannet. Sørenden av Mjær er også besøkt hver gang, men her har jeg ikke brukt mer tid enn den det har tatt å telle opp antall fugl på vannet og i rommet over vannet.

Under disse drøyt to timene ved hvert besøk har samtlige fugl blitt talt opp, også de arter som bare har blitt hørt.

Dette er samme metodikk som ble benyttet av Svein Dale i 1995, og materialet skal ut ifra dette være så sammenlignbart som mulig.

ARTSGJENNOMGANG/STATUS

Storlom

To observasjoner av arten i de midtre deler av vannet (12.6 og 20.6). Dette er samme antall observasjoner og sammenfallende datoer som i 1995, artens status synes dermed å være uforandret.

Toppdykker

Et par hadde tilhold i sørenden av vannet tidlig i perioden (31.5, 12.6, og 20.6).

Kurtise ble sett, ellers ingen tegn til hekking.

Arten ble ikke observert verken i de midtre eller nordlige deler av Mjær.

Status for arten ser ut til å være uforandret fra 1995.

Storskarv

1 ex 15.8, 2 ex 4.9 og 1 ex 16.9.

Alle observasjoner fra midtre del av Mjær.

Arten er ikke nevnt i 1995-rapporten, men storskarv på trekk i innlandet har etterhvert blitt et stadig vanligere syn flere steder på Østlandet.

Gråhegre

1-2 ex ble sett i alle deler av vannet ved fire av besøkene (12.6, 20.6, 9.7 og 16.9). Det ble kun sett fugl på næringssøk, ingen tegn til hekking. Dette er omtrent samme situasjon som i 1995.

Knoppsvane

1 par hadde tilhold i nordenden av Mjær tidlig i perioden. Paret gikk også til hekking, men avbrøt hekkingen i perioden mellom 12.6 og 9.7. Grunnen til dette er usikker, men man kan ikke se bort fra at vannskikjøringen i det minste var en medvirkende faktor til dette. (Vannskikjøringen startet 16. juni). Etter

dette forsvant de fra vannet og ble ikke sett siden. Et knoppsvanepar ble sett i Vågvann utover sommeren, muligens var dette samme paret.

Sangsvane

Artens tilhold i Mjær faller sesongmessig klart utenfor undersøkelsens (og vannskikjøringens) tidsperiode, sangsvane ble derfor naturlig nok ikke sett i perioden.

Som en tilleggsopplysning kan nevnes at sangsvane fortsatt har tilhold i Mjær sen høst, vinter og tidlig vår. Maksimum antall individer 30-35.

Status er dermed uforandret, men dette er selvfølgelig uavhengig av all aktivitet ved vannet sommerstid.

Kanadagås

Minimum 2 par hekket i de nordlige deler av vannet. Det ble sett par med pullus 31.5 og 20.6.

Maximumtallet var 26 ex 20.6.

Arten viste ingen tegn til hekking i 1995 og maximumantallet var nesten fordoblet siden den gang. Status for arten ved Mjær er en positiv framgang, noe som forøvrig gjelder arten også ved andre lokaliteter. Kanadagåsa er meget tilpassningsdyktig og tolerant overfor menneskelige forstyrrelser.

Kanadagås ble ikke observert i nordenden de dagene det var aktivitet ved vannskiklubben. Ellers var var max antall i nordenden 11 ex.

Stokkand

Også stokkand viste en liten økning fra forrige rapport. Minimum 1 par hekket i den nordre delen av vannet. Hunn med pullus ble sett 12.6 og 27.7.

1-8 ex hadde tilhold i nordenden i første del av perioden, disse var imidlertid aldri å se de gangene det var aktivitet i vannskiklubben.

Største antall ble sett 4.9. Da ble 59 ex talt opp, av disse holdt 51 ex til i nordenden.

Brunnakke

Brunnakke ble ikke observert iløpet av undersøkelsen.

I forhold til 1995 hvor arten ble sett en gang (et par, uten tegn til hekking) kan en vel si at artens status ved vannet er uforandret.

Kvinand

En observasjon av 1 ex 4.9.

Undersøkellesperioden sammenfaller ikke med artens bruk av Mjær, en kan derfor ikke si noe om forandringer av kvinandas opptreden ved vannet siden 1995.

Laksand

Arten ble ikke observert ved noen av besøkene.

Det ble i 1995 gjort en observasjon av laksand. Laksand har tilhold ved vannet høst, vinter og tidlig vår og konklusjonen blir den samme som for kvinand.

Fiskeørn

Fiskeørn er sannsynligvis den av de aktuelle artene som er mest følsom ovenfor forstyrrelser.

Det ble ikke sett fiskeørn ved noen av de ni besøkene i perioden, men ifølge personer som bor i nærheten er den sett over vannet også i år.

Vipe

1 par hadde tilhold i den nordre delen av vannet ved de fire første besøkene. Kraftig varsling og annen engstelig adferd tyder på at de hekket der. Dette er samme situasjon som i 1995.

Brushane

Som i 1995 ingen observasjoner av arten som synes å ha forsvunnet fra området. Men igjen er det å si at undersøkelsen startet for sent til å få med eventuelle fugler på vårtrekk.

Gluttsnipe

Gluttsnipe ble ikke sett dette året. Det ble gjort en observasjon av arten på vårtrekk i 1995. Siden vårtrekket ikke ble fulgt i år kan en ikke si noe om forandringer i artens status.

Skogsnipe

6 ex 27.7 var eneste observasjon av denne arten som ikke ble sett i 1995. Dette var med stor sikkerhet fugler på høsttrekk.

Strandsnipe

Kun en observasjon av to ex 15.8. Ett eller to individer ble sett også under forrige undersøkelse, slik at en vel kan si artens status ikke har forandret seg disse årene.

Storspove

Storspove ble ikke sett ved noen av besøkene. I følge forrige rapport sees den av og til rastende på jordene om høsten. Materialet er for lite til at en kan si noe om trender i artens opptreden ved Mjær.

Enkeltbekkasin

Ble sett ved to anledninger, 5 ex 27.7 og 1 ex 4.9, begge observasjonene tyder på at det var fugl på høsttrekk. Enkeltbekkasin ble ikke sett i 1995, og en kan heller ikke for denne arten si noe om status.

Hettemåke

Forrige rapport antydte en hekkebestand på omtrent 10 par. I løpet av årets undersøkelse ble den sett kun ved to anledninger, 4 ex 31.5 og 2 ex 9.7. Det var ingen tegn til hekkforsøk, og en kan trygt fastslå at hettemåke har hatt en negativ utvikling ved Mjær. Hva dette skyldes er derimot ikke så godt å si. Arten opptrer ofte på denne måten også ved andre lokaliteter. Det vil si den kan et år hekke med flere par på en lokalitet, for så å være forsvunnet året etter.

Fiskemåke

6-7 par hekket i de midtre deler av innsjøen og pullus ble sett ved flere anledninger. Arten ble ellers sett på næringssøk rundt hele vannet. Ut i fra forrige rapport som antydte mulig hekking av 1-2 par har fiskemåke hatt en positiv utvikling ved Mjør. Fiskemåke ble ikke sett på næringssøk i nordenden de dagene det var vannsikjøring. Ved de øvrige besøkene ble 1-2 ex observert.

Gråmåke

En art som ikke er nevnt i forrige rapport, ble sett med 1-2 ex gjennom hele årets undersøkelse.

Sildemåke

1 ex 16.9 av denne arten som ikke ble notert i 1995. Sildemåke er en art som sees stadig oftere ved innlandslokaliteter, og arten må regnes som en tilfeldig gjest ved Mjør.

Makrellterne

Hekket med 4-5 par i samme område som fiskemåke. Det ble sett makrellterne på næringssøk rundt hele vannet. Antall hekkende par er det samme som i 1995, og status for arten er den samme som ved forrige rapport. Også makrellterna var fraværende i nordenden de dagene det var kjøring. Kun et ex ble sett ved en anledning når det ble kjørt.

Fossekall

Ble ikke sett ved noen av besøkene, men blir ofte sett i nordenden av vannet og i Tangenelva, også vinterstid.

Vintererle

Heller ikke denne arten ble observert i undersøkelsesperioden, men hekker fra år til annet i Tangenelva.

Rørsanger

En sanger med sterk tilknytning til våtmark.

To syngende hanner 20.6, en i nordenden og en i de midtre deler av vannet.

Rørsangeren er ikke nevnt i forrige rapport og kan være nyetablert ved Mjør.

Den er uansett et velkomment innslag i fuglelivet her.

Sivspurv

Uforandret opptreden fra forrige undersøkelse. Minst 3 par i nordenden av vannet og flere syngende hanner sørover langs Mjør.

KONKLUSJON

Av de omtalte arter viser de fleste en uforandret eller positiv trend, hvilket skulle tilsi at de avbøtende tiltak som er gjennomført ved Mjær har hatt en positiv innvirkning på fuglelivet. Angående de arter som har hatt en positiv utvikling ved vannet er det å si at det her hovedsakelig er snakk om tolerante arter. Videre at de for det meste (gjelder ikke stokkand) har tilhold i de midtre deler av vannet hvor forstyrrelsen fra vannskikjøringen nok er mindre enn i den nordlige delen.

Vannskikjøringen i sin nåværende form synes ikke å ha noen større påvirkning på fuglelivet i de midtre deler av vannet, i den nordlige delen derimot ser det noe annerledes ut. Stokkand, kanadagås og fiskemåke ble ikke observert ved noen av de tre besøkene hvor det var aktivitet ved vannskiklubben, mens makrellterne ble sett med kun et individ ved et av besøkene. I tillegg kommer den avbrutte hekkingen hos knoppsvaneparet. Dette tyder på at vannskikjøringen fortsatt har en viss forstyrrende effekt i nordenden, både når det gjelder hekkende fugl og fugl på næringssøk.

En må her ta hensyn til undersøkelsens begrensede materiale, både når det gjelder antall besøk pr år og også det faktum at det kun foreligger data fra to enkeltstående år. Det synes allikevel naturlig å vurdere å flytte grensen for kjøringen i nordenden enda noe lenger sør.

Alternativet med å legge vannskiklubbens aktivitet til en annen lokalitet bør avveies nøye, og en bør ha i tankene hvilke ulemper dette vil kunne påføre en eventuell annen lokalitet.